

Klein Broekstraat

Linter, Vlaams-Brabant

2024I266

ARCHEOLOGIENOTA

VERSLAG VAN RESULTATEN

BUREAUONDERZOEK

VLAAMS ERFGOED CENRTRUM [VEC]

2440 GEEL

LIESDONK 5

AUTEUR:

Tristan Minne

ERKEND ARCHEOLOOG:

T. Minne (OE/ERK/Archeoloog/2024/00006)

© Vlaams Erfgoed Centrum VEC, Geel, 2023

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Vlaams Erfgoed Centrum VEC. Vlaams Erfgoed Centrum VEC aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	1
INLEIDING	2
1. BUREAUONDERZOEK [BO]	3
1.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE	3
1.1.1 Administratieve gegevens	3
1.1.2 De onderzoeksopdracht	5
1.1.3 Het projectgebied	6
1.2 ASSESSMENT	15
1.2.1 Landschappelijk kader	15
1.2.2 Historisch kader	20
1.2.3 Archeologisch kader	27
1.3 SYNTHESE FASE BUREAUONDERZOEK	29
1.3.1 Interpretatie en datering	29
1.3.2 Verwachting en conclusies	31
BIBLIOGRAFIE	i
BIJLAGE	ii

INLEIDING

De initiatiefnemer plant de aanleg van erosiebestrijdingsmaatregelen in Linter. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 19330,60 m², de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen bedraagt 3159,20 m².

Het projectgebied situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als agrarische gebied. Het plangebied situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt omdat de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen meer dan 1000 m² bedraagt en de gecombineerde oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft meer dan 3000 m² bedraagt.

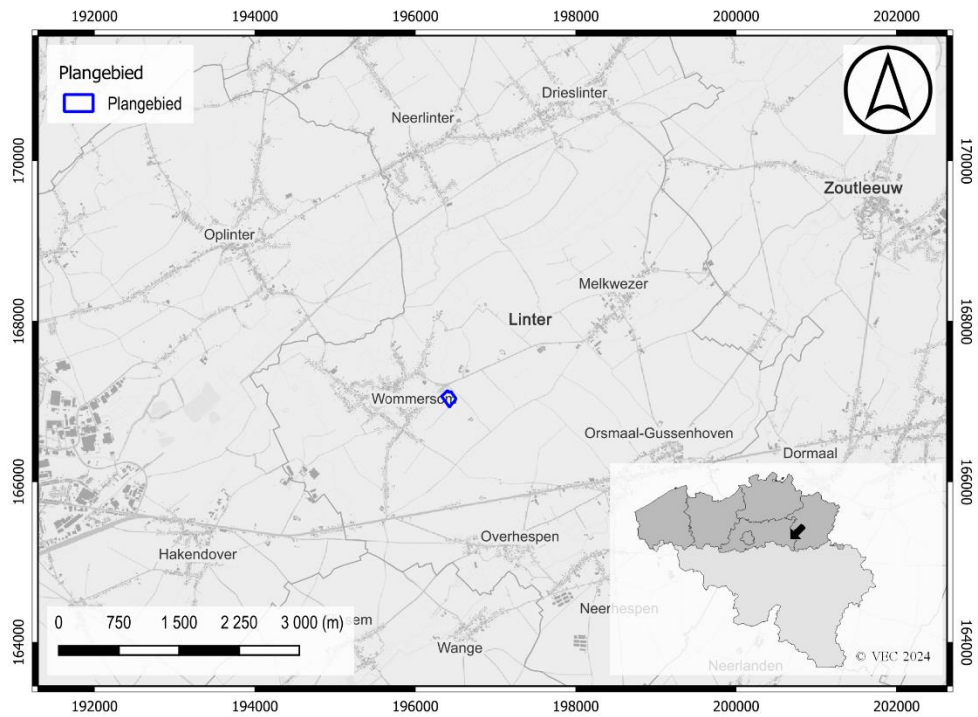
VLAAMS ERFGOED CENTRUM [VEC] is aangesteld om deze archeologienota in de eerste plaats door middel van een bureaustudie en aansluitend landschappelijk bodemonderzoek op te maken met het oog op een advies naar uitgesteld vooronderzoek, werfbegeleiding, of vrijgave van het terrein.

1. BUREAUONDERZOEK [BO]

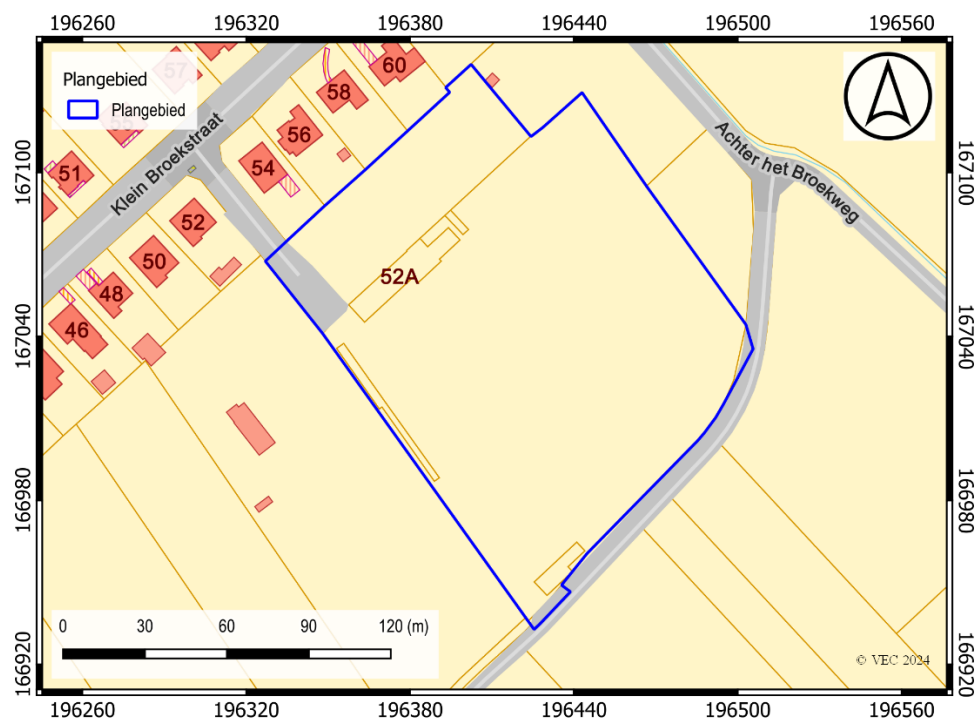
1.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1.1 Administratieve gegevens

PROJECTCODE	2024I266	
ERKENNINGSNUMMER	OE/ERK/Archeoloog/2024/00006	
BOUNDING GEOMETRY	X ₁ : 196327.03	Y ₁ : 166932.81
	X ₂ : 196503.01	Y ₂ : 167139.64
KADASTER	Gemeente: Linter Afdeling: 7 Sectie: C Nrs.:52A, 567C11, 567Z11, 457F11, 567D11, 567E11	
GEOGRAFISCHE INPLANTING	Figuur 1	
OPZET INITIATIEFNEMER	erosiebestrijdingsmaatregelen	

Figuur 1: Situering ruime omgeving projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt)

Figuur 2: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt)

1.1.2 De onderzoeksopdracht

1.1.2.1 Vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied

“Het archeologisch vooronderzoek beoogt vast te stellen of er een archeologische site aanwezig is op een terrein, wat de karakteristieken en de bewaringstoestand van deze site zijn, wat haar relatie is met het landschap, welke waarde ze heeft, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van bodemingrepen en wetenschappelijk onderzoek.”
– CGP 4.0; p. 28

Op basis van verscheidene parameters, zoals de nog aanwezige erfgoedwaarden, de landschapshistoriek, topografie, geomorfologie, bodemgebruik, vegetatie, en ingreephistoriek, wordt een waardering van het archeologisch potentieel binnen het afgebakende projectgebied opgesteld. Hiertoe wordt een stapsgewijze onderzoeksprocedure doorlopen, waarbij de vraagstelling steeds teruggekoppeld wordt naar volgende kernpunten:

- Wat is de trefkans op intact bewaarde archeologische aanwijzingen?
- Wat zijn de geplande ingrepen in functie van de werkzaamheden? Zullen de werken eventuele vindplaatsen bedreigen?

1.1.2.2 Werkwijze en strategie van het vooronderzoek fase BO

VLAAMS ERFGOED CENRTRUM [VEC] werd aangesteld om deze archeologienota in de eerste plaats door middel van een bureauonderzoek op te maken. Dit bureauonderzoek werd uitgevoerd onder leiding van een erkend archeoloog van VLAAMS ERFGOED CENRTRUM [VEC]. De aard van de werken werd tijdens het bureauonderzoek afgewogen tegen de voorhanden zijnde gegevens relevant voor het projectgebied op bodemkundig, landschappelijk, historisch-cartografisch en archeologisch vlak.

De archeologienota werd opgemaakt met *Office*- en *Adobe*-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving. Hierin werden de ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op geopunt.be, dov.vlaanderen.be, geo.onroerenderfgoed.be, cartesius.be en de website van de centraal archeologische inventaris [CAI]¹. De geraadpleegde literatuur, de digitale bronnen en het kaartmateriaal zijn te vinden in de bijlage.

¹ De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen en andere sites met erfgoedwaarde; onder dezelfde noemer verzamelen we alle opgestelde archeologienota's vanaf 2015.

1.1.3 Het projectgebied

1.1.3.1 Archeologische voorkennis

Binnen de grenzen van het projectgebied vond in het verleden nog geen archeologisch (voor)onderzoek plaats.

1.1.3.2 Ruimtelijke situering en huidige situatie

Het plangebied bevindt zich ongeveer 600 meter ten oosten van de dorpskern van Wommelgem, een deelgemeente van Linter. Ten noordwesten van bevindt zich de Klein Broekstraat, in het noorden de Broekstraat en ten oosten de Achter het Broekweg.

Tot voor kort bevonden zich binnen het plangebied twee voetbal velden en stond er een kleine kantine in het noordwestelijk deel. In huidige toestand werd de bebouwing plat gesmeten en de velden zijn nu braakliggend. De verharde parking in het noordwestelijke deel van het plangebied is wel nog aanwezig.

Figuur 3: Situering plangebied t.a.v. meest recente orthofotomozaïek (©Geopunt)

Figuur 4: Foto met zicht op de bestaande gracht ten zuidoosten van het plangebied. (Vanuit oosten; uit persoonlijke communicatie met opdrachtgever – email van 30/07/2024)

Figuur 6: Foto met zicht op de bestaande gracht in het oostelijk deel van het plangebied. (Vanuit zuiden; uit persoonlijke communicatie met opdrachtgever – email van 30/07/2024)

Figuur 7: Foto met zicht op meest zuidelijke deel plangebied waar de slibvang en wandelbrug dient te komen. (Vanuit zuiden; uit persoonlijke communicatie met opdrachtgever – email van 30/07/2024)

Figuur 8: Foto met zicht op de gracht aan oostelijke zijde van het plangebied. (Vanuit noorden; uit persoonlijke communicatie met opdrachtgever – email van 30/07/2024)

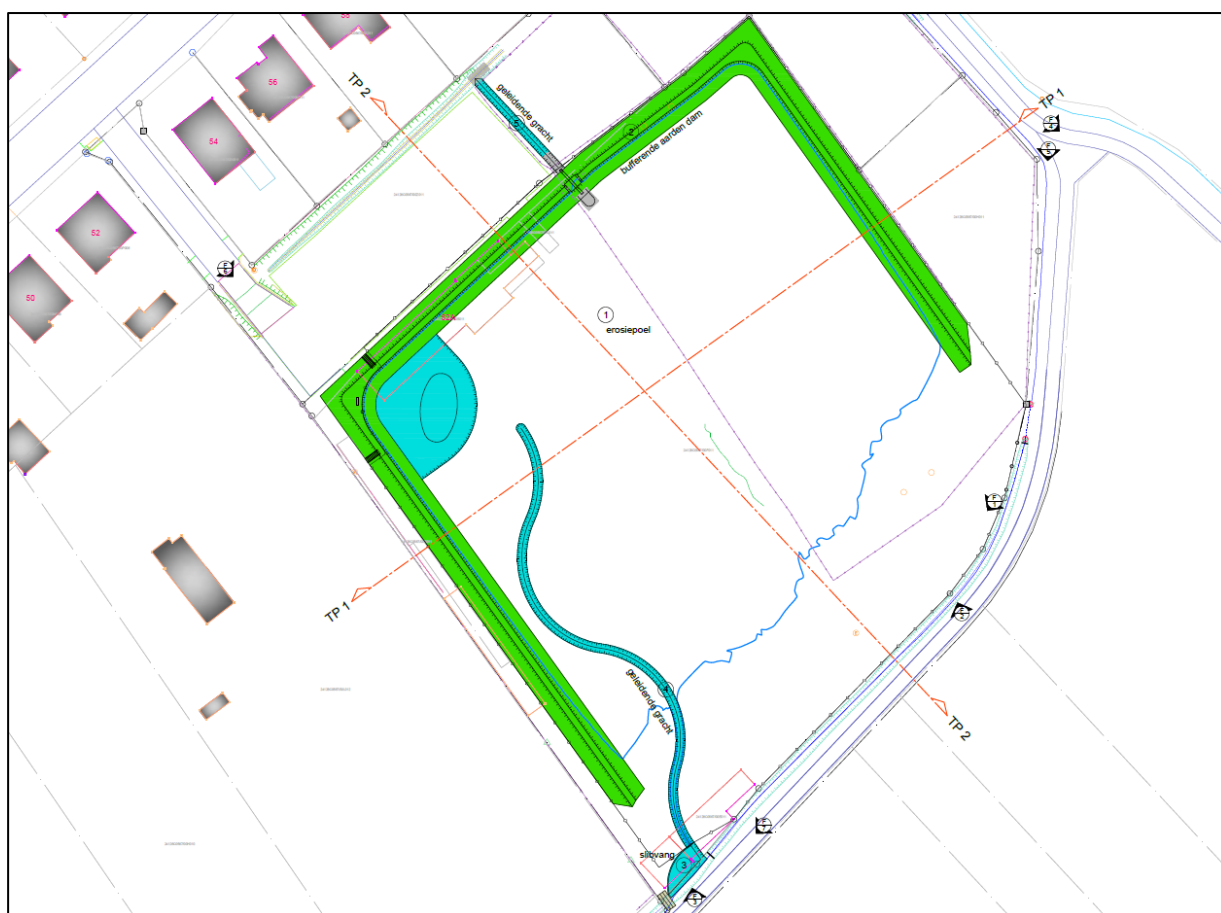

Figuur 9: Foto met zicht op verharde parkeergelegenheid in het noorden van het plangebied. (Vanuit noorden; uit persoonlijke communicatie met opdrachtgever – email van 30/07/2024)

1.1.3.3 Geplande bodemingrepen²

De geplande ingrepen kaderen in een erosiebestrijdingsplan. Bij hevige regenval ontstaat er water- en modderoverlast. Deze overlast wordt onder andere veroorzaakt door de erosiegevoeligheid van de akkers.

Om de overlast te beperken zal een bufferende aarden dam aangelegd worden. Voor de erosiepoel zelf wordt er gebruik gemaakt van het natuurlijke reliëf van het landschap, er zullen hiervoor geen ingrepen in de bodem plaatsvinden. Verder worden er ook twee geleidende grachten aangebracht om het water af te voeren via een knijpplaat en overstort in de dam alsook om het water te begeleiden naar de erosiepoel. Verdere ingrepen omvatten de aanleg van een vee drinkplaats in het oosten binnen de dam en een slibvang poel in het zuiden van het plangebied.

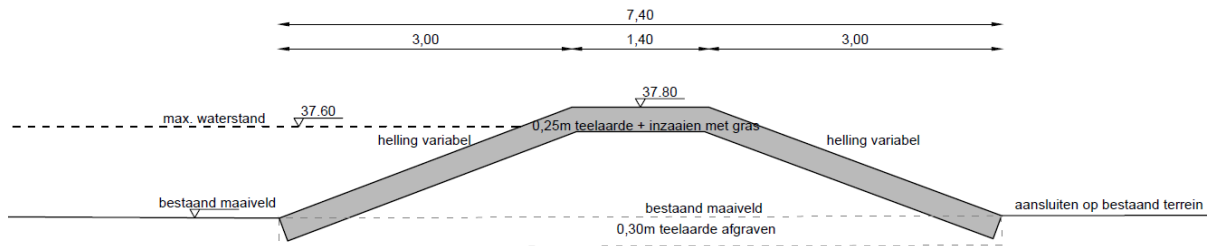

Figuur 10: Geplande werken: bufferende aarden dam (groen), afbakening erosiepoel (blauwe lijn), geleidende grachten (blauw), slibvang & vee drinkplaats (blauw). (Plan ontvangen van de opdrachtgever, e-mail van 30/07/2024)

Langsheen de buitenzijde van het in plangebied in het westen, noorden en oosten zal een bufferende aarden dam worden aangelegd. Voor de aanleg van de betreffende dam zal er een strook van 7,40 m breed tot op 0,30 m onder het maaiveld afgegraven worden. De totale oppervlakte van deze verstoring bedraagt 2255 m².

² Persoonlijke communicatie met opdrachtgever (e-mail van 30/07/2024)

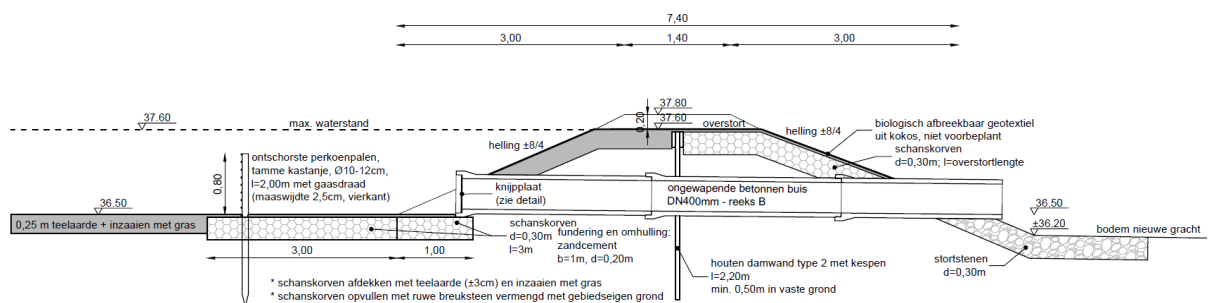
typedoorsnede aarden dam
schaal 1/50

Figuur 11: Doorsnede van aarden dam. ((plan ontvangen van de opdrachtgever, e-mail van 30/07/2024)

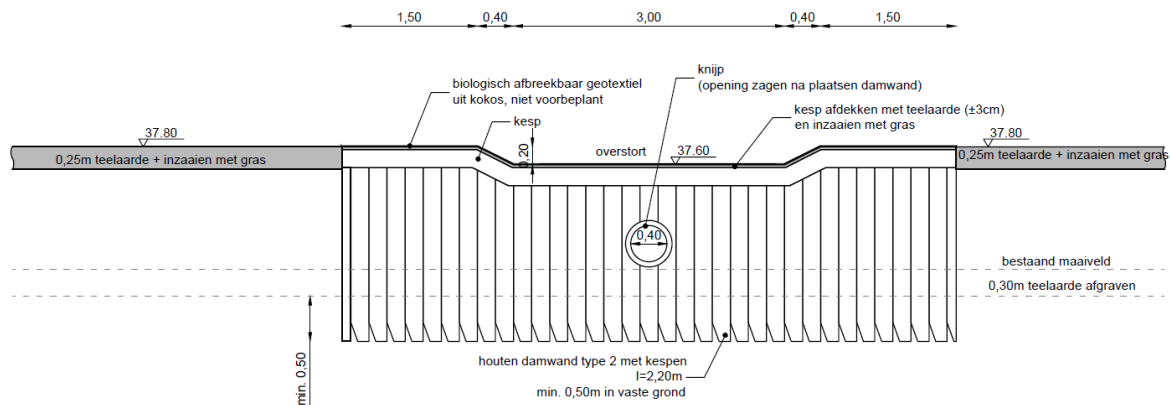
Ter hoogte van de overstort en de knijpplaat die zullen dienen als afvoer voor de erosiepoel zullen de verstoringen lokaal dieper gaan dan 0,30 m onder het huidige maaiveld. De schanskorven zullen 0,30 m diep ingegraven worden onder het maaiveld, over een oppervlakte van ca.12m². Langs de afvoerzijde van de overstort en knijp komt een begeleidende gracht die zal dienen om het water af te voeren naar een bestaande gracht iets verder ten noorden. Deze gracht wordt uitgegraven tot een diepte van minimaal 0,30 m en maximaal 0,7 m onder het maaiveld, de gracht zelf zal 2m breed zijn en 27m lang. Daar waar de overstort en knijp zich bevinden brengt men op een oppervlakte van 10 m² stortstenen. Deze worden aangebracht op de bodem van de gracht (0,3 m -mv) waarvoor 0,3 m zal worden uitgegraven. De aanleg hiervan zal de bodem dus verstoren tot op 0,60 m onder het maaiveld.

dwarsdoorsnede knijp en overstort
schaal 1/50

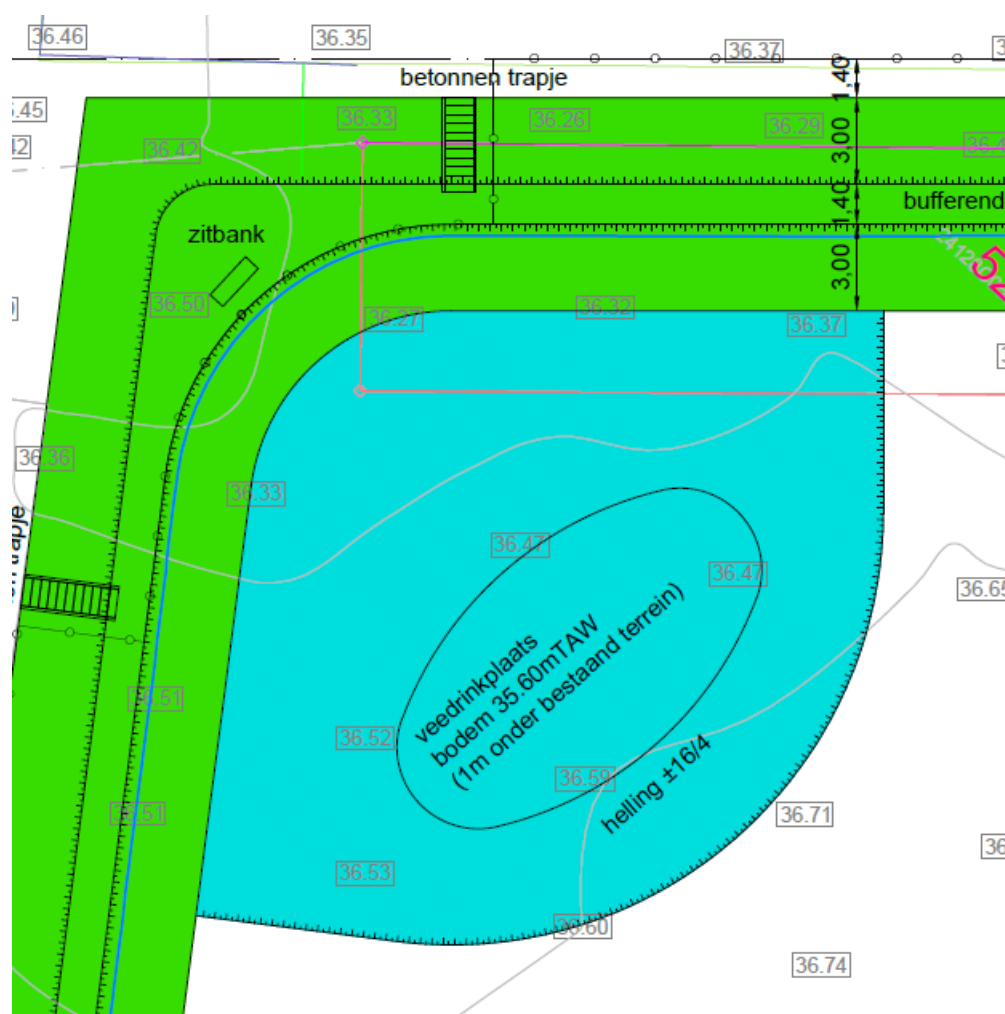
Figuur 12: Doorsnede van de knijp en overstort. (Plan ontvangen van de opdrachtgever, e-mail van 30/07/2024)

lengtedoorsnede knijp en overstort
schaal 1/50

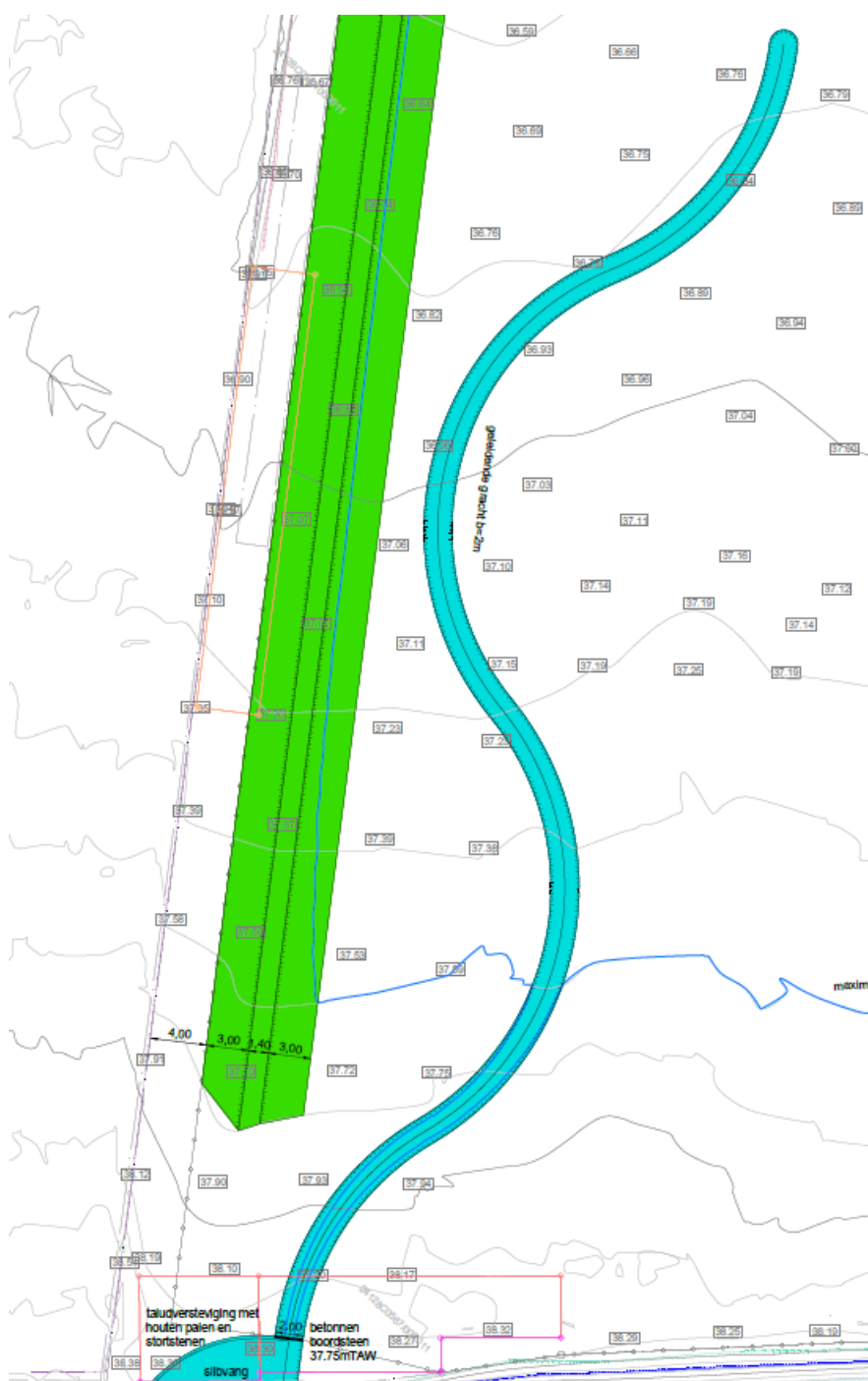

Figuur 13: Lengtedoorsnede van knijp en overstort. (Plan ontvangen van de opdrachtgever, e-mail 30/07/2024)

Tenslotte komt er ook een vee drinkplaats (440 m²) binnen de erosiepoel. Deze wordt afgegraven tot 1m onder het bestaande maaiveld. Vlak ten zuiden van de vee drinkplaats komt ook een geleidende gracht van 2 m breed en ca. 110 m lang. Deze gracht wordt uitgegraven tussen de 0,2m en 0,4m onder het bestaande maaiveld. Helemaal ten zuiden van deze gracht zal ook een slibvang aangebracht worden dewelke tot 0,4m onder het huidige maaiveld komt te liggen. De slibvang is een uitbreiding in uitgraving van de bestaande gracht die langsheen de zuidoostelijke zijde van het plangebied loopt.

Figuur 14: Detail van vee drinkplaats in het oosten van het plangebied. (Plan ontvangen van de opdrachtgever, e-mail 30/07/2024)

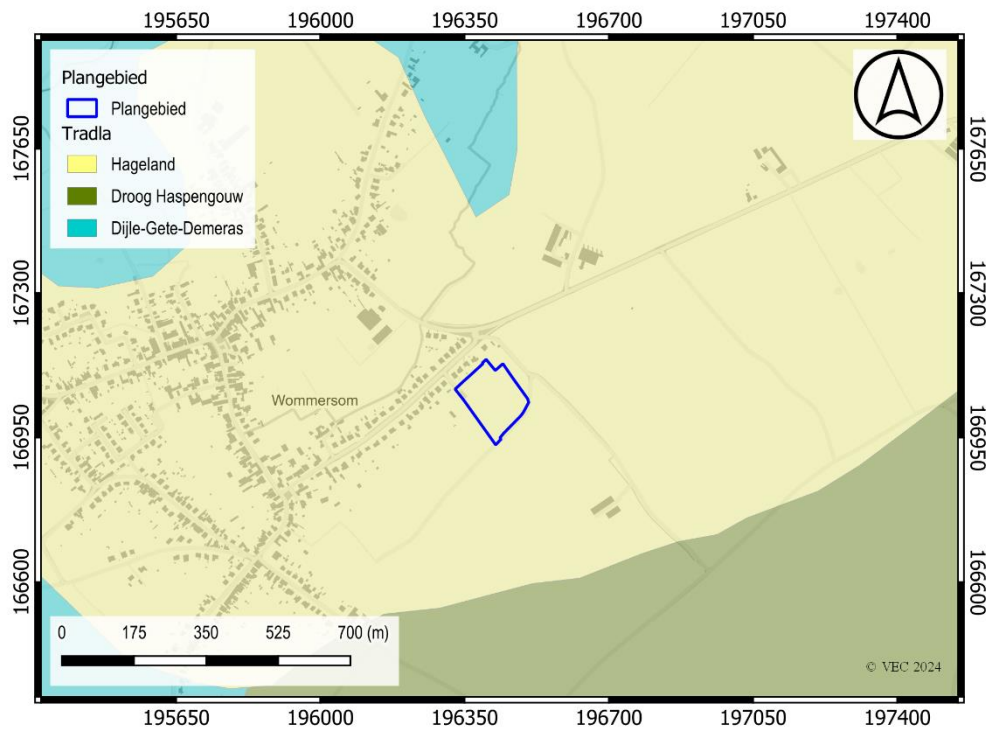
Figuur 15: Detail geleidende gracht in het zuidoosten van het plangebied. (Plan ontvangen van de opdrachtgever 30/07/2024)

1.2 ASSESSMENT

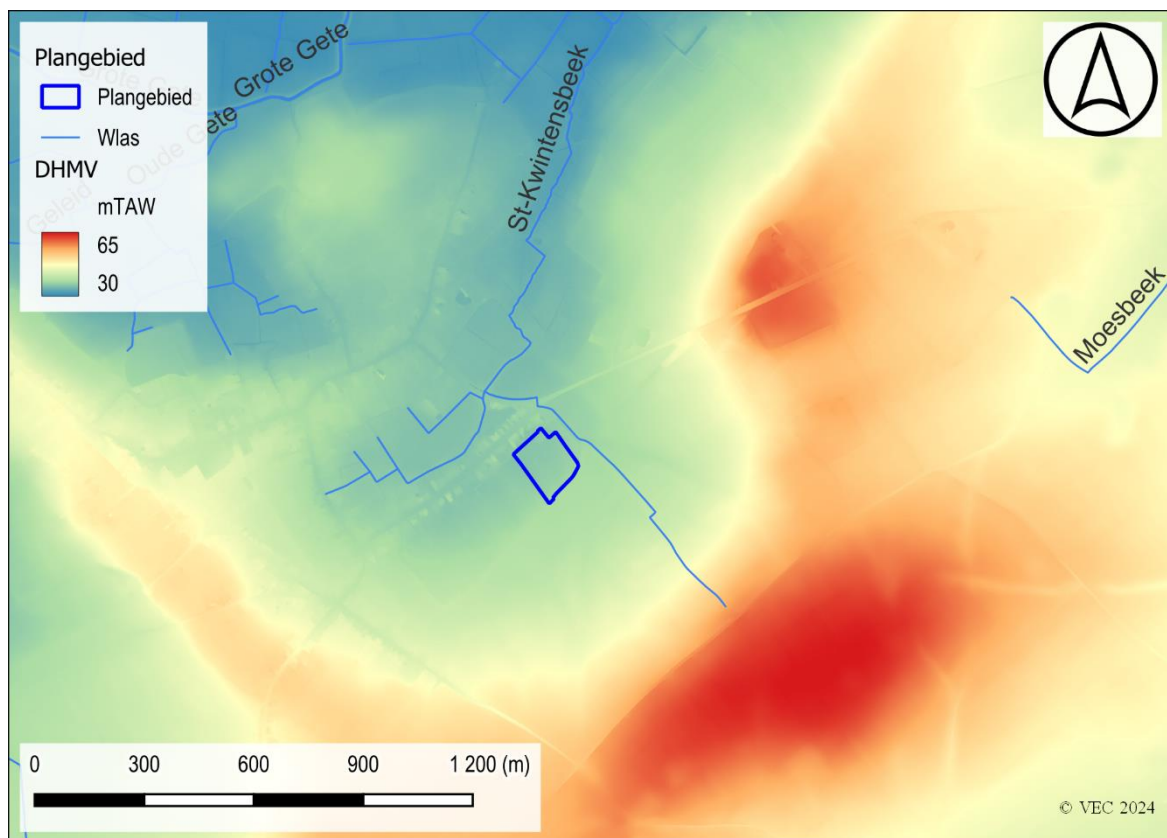
1.2.1 Landschappelijk kader

Aardkundige en hydrografische situering

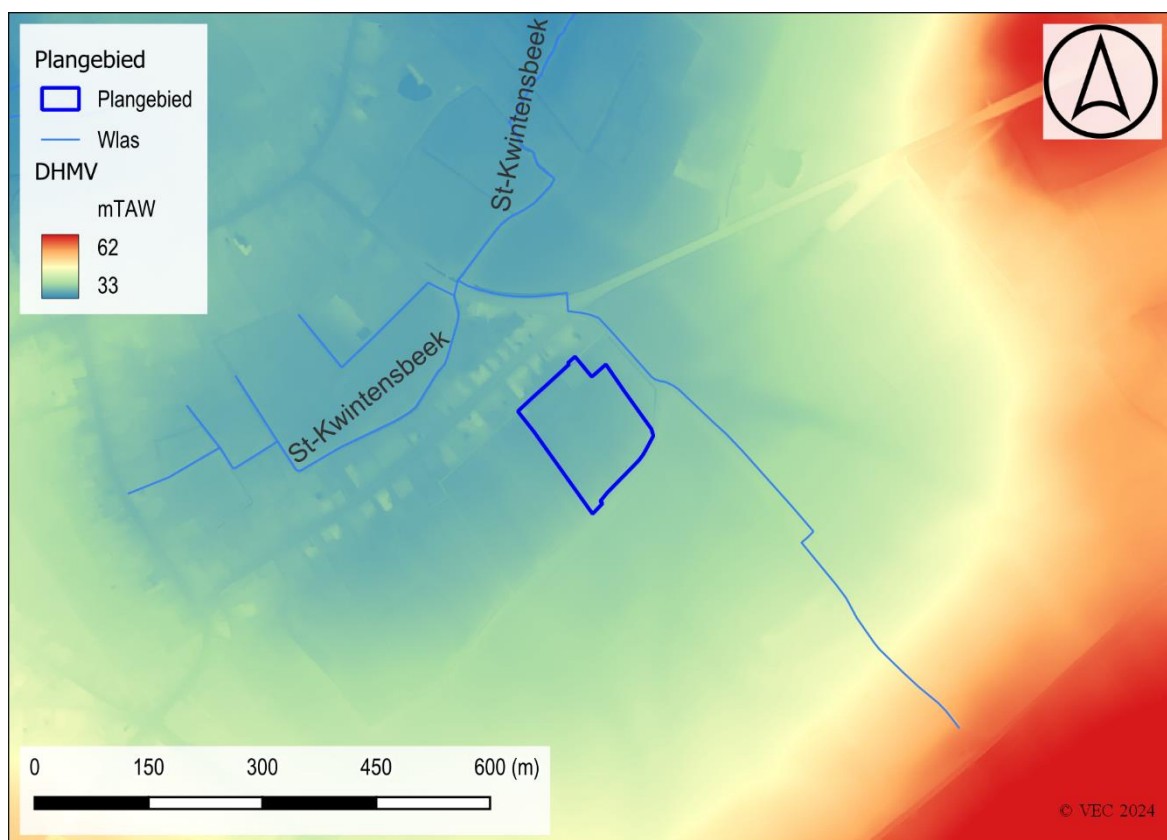
Het plangebied bevindt zich in het Hageland op een hoger gelegen rug tussen de Grote Gete in het noorden en hoger gelegen gebied van droog Haspengouw in het zuiden. De afwatering van dit gebied gaat via meerdere kleine waterwegen zonder naam en de sint-Kwintensbeek die uitmondt in de Grote Gete. Het plangebied bevindt zich aan de voet van een heuvelrug, deze heuvel (ca. 65mTAW) ligt 700m ten zuiden van het plangebied. Het hoogstgelegen punt binnen het plangebied bevindt zich ten het noorden van de heuvelrug langsheen een afwateringsgreppel (ca. 38mTAW). Het laagstgelegen punten bevindt zich op vlak ten zuiden van de Sint-Kwintensbeek in het noorden (ca. 36mTAW).

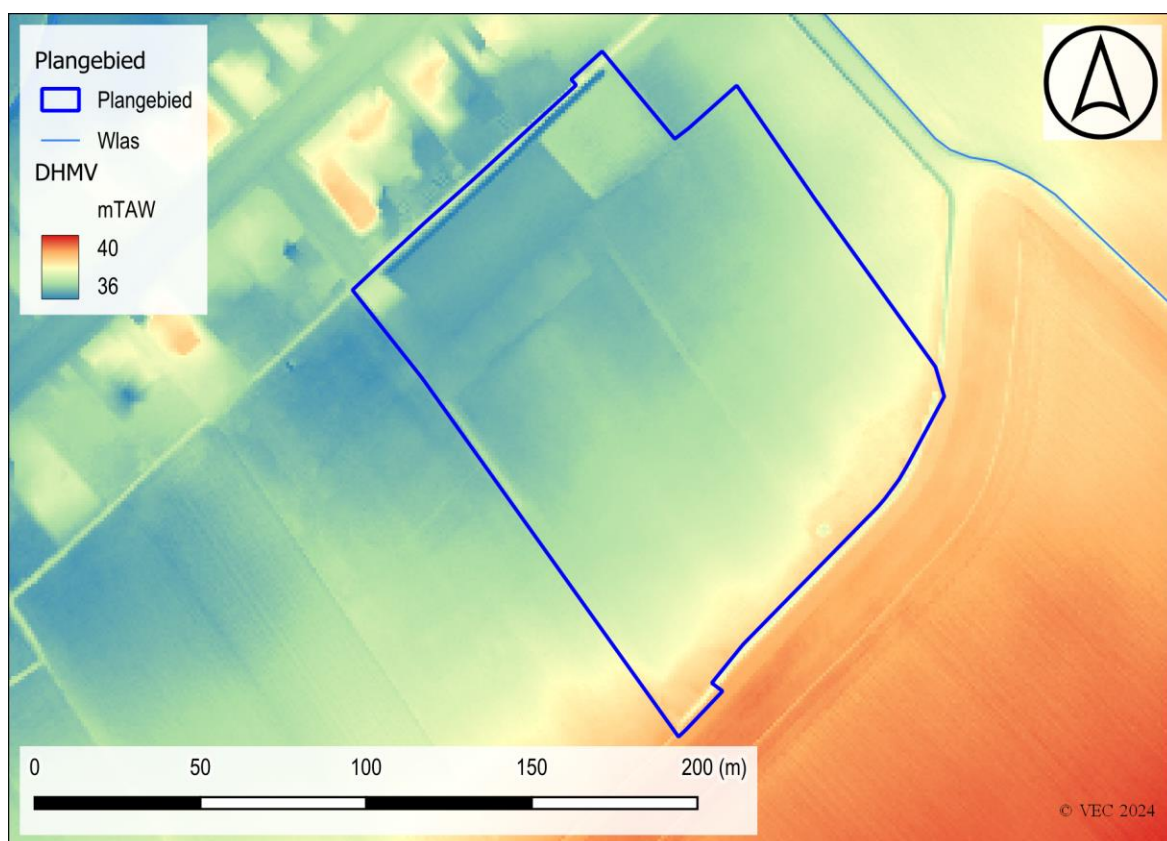
Figuur 16: Situering projectgebied t.a.v. de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

Figuur 17: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)

Figuur 18: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)

Figuur 19: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)

Fysisch-geografische gegevens

Het plangebied wordt op de Tertiair Geologische kaart weergegeven ter hoogte van de Formatie van Hannut. Iets ten zuiden van het plangebied situeert zich de formatie van Tienen.

De formatie van Hannut bestaat uit mariene klei en silt met zandige lagen met daarbovenop kalksteen, siltsteen en zandsteen, afgedekt door een laag glauconiethoudend zand. De formatie bestaat uit vijf leden: het lid van Chercq, het lid van Lincent, het lid van Halen, het lid van Waterschei, het lid van Grandglise. De formatie wordt, samen met de op sommige plaatsen boven op liggende formatie van Tienen, gerekend tot de landen groep. De formatie van Hannut is te dateren in het Vroeg- tot Midden-Thanetien (Laat-Paleoceen, rond de 57 miljoen jaar oud).

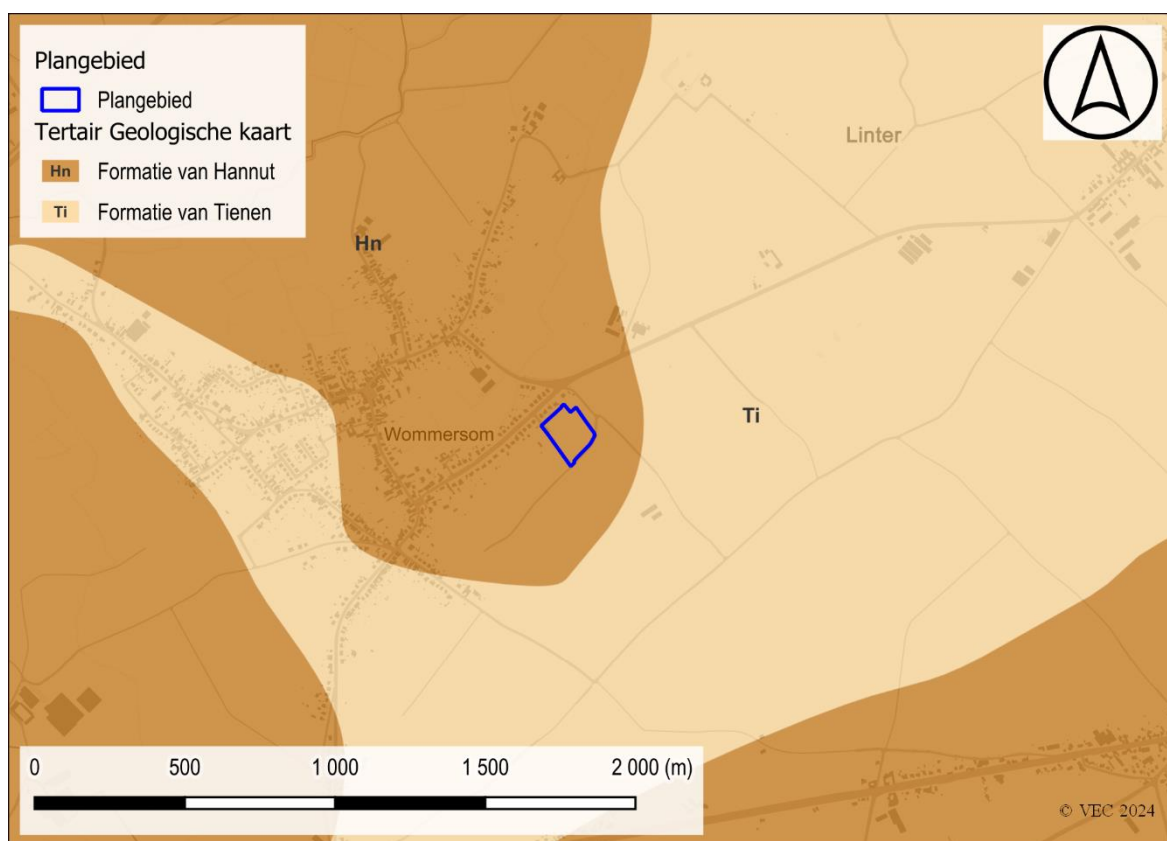
De Formatie van Tienen wordt opgedeeld in het Lid van Neerrepen en het Lid van Grimmertingen. Deze formatie bestaat uit een geel, fijn zand met mica dat geleidelijk aan overgaat in een witgele tot grijsroze klei/silt die licht zand- en glauconiethoudend is, gevolgd door een grijs tot grijsgroene zandhoudende klei met meer glauconiet. Het basisgrind bestaat uit grote gerolde (soms gebroken) ovaal vuursteenkeien, platte zwarte silex en soms keien uit groene Paleozoïsche zandsteen.³

Volgens de Quartair geologische kaart werden de tertiaire afzettingen op het grootste deel van het plangebied enkel door eolische afzettingen van het Weichseliaan afgedekt (type 1). Vlak ten noordwesten van het plangebied bevinden zich fluviatiele en eolische afzettingen uit het Weichseliaan en fluviatiele afzettingen uit het Holoceen (type 3a).

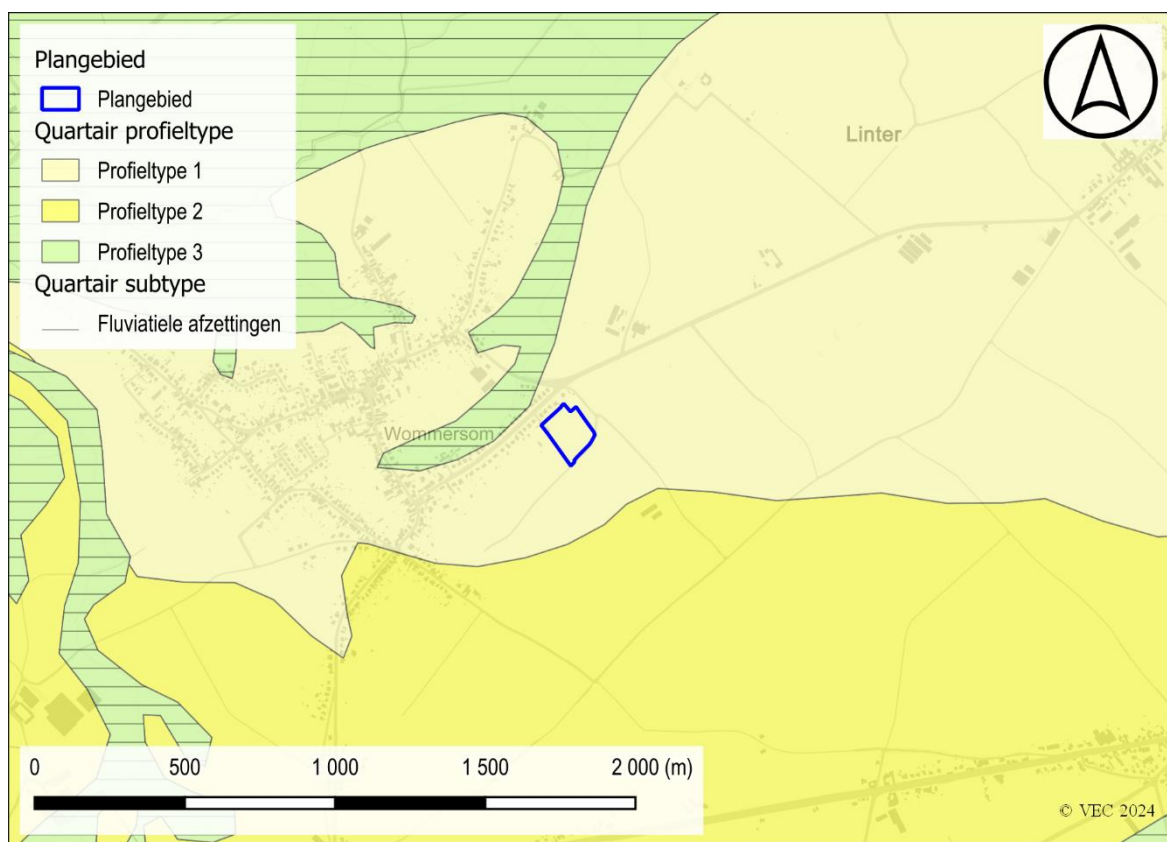
Volgens de bodemkaart kan in het grootste deel van het plangebied een natte tot zeer natte leembodem zonder profielontwikkeling (Alp) verwacht worden. In het zuiden gaat dit bodemtype over in een matig droge tot matig natte leembodem met mogelijk een bedolven textuur B horizont op minder dan 80cm diepte (ADp(c)). In het noorden komt een zeer natte leembodem met textuur B horizont voor (Afa). Ten noordoosten kan een matig natte zandleembodem voorkomen (Ldp(c)).

Volgens de bodemerosiekaart is de omgeving van het plangebied sterk erosiegevoelig. Dit heeft mogelijk een impact gehad op de intactheid van de bodem en de bewaring van eventuele archeologisch resten.

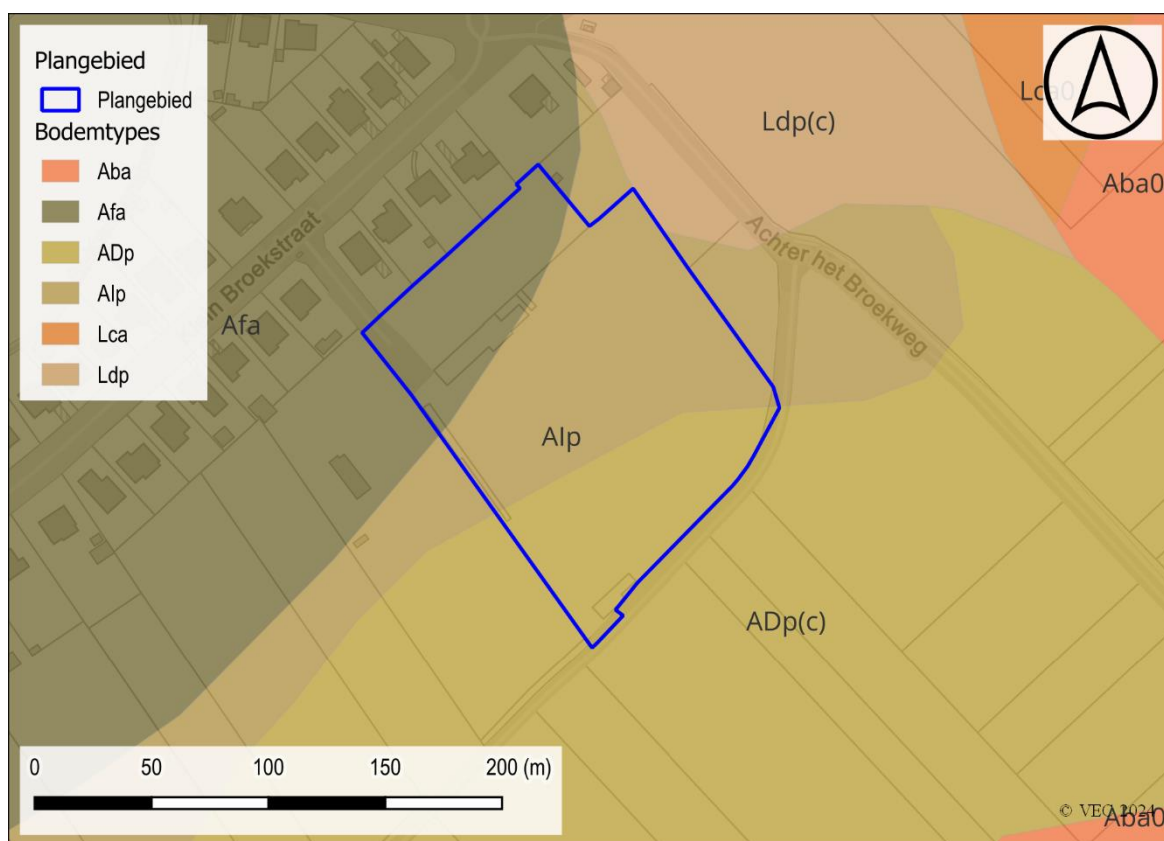
³ Laga e.a. 2001.

Figuur 20: Situering projectgebied t.a.v. Tertiair geologische kaart (© geopunt)

Figuur 21: Situering projectgebied t.a.v. Quartair geologische kaart (© geopunt)

Figuur 22: Situering projectgebied t.a.v. algemene bodemkaart van België (© geopunt)

1.2.2 Historisch kader

Historische situatie

Het plangebied bevindt zich vlakbij de dorpskern van Wommersom. De kerk van Wommersom, op de rechter Geteoever, wordt voor het eerst vermeld in 1036 in de stichtingsakte van het kapittel van Incourt in Waals-Brabant.

De eerste vermelding van het dorp stamt uit 1139, toen Wolmersheym genoemd. De naam zou afkomstig zijn van de persoonsnaam Wolamar of Waldamer, en heem wat woonplaats wil zeggen. Vanaf 1241 waren patronaat en tienden in het bezit van de abdij van Vrouwenpark te Rotselaar.

Tot 1559 behoorde Wommersom tot het bisdom Luik. Eind 16de eeuw kwam er een eind aan de bloeiende ontwikkeling van Wommersom: Spaanse soldaten trokken op plundertocht, de Gete stroomde over, graanoogsten mislukten, pest en melaatsheid braken uit. Er bleven slechts 200 bewoners over.⁴

In 1977 werd Wommersom samengevoegd met Groot-Orsmaal en Linter.

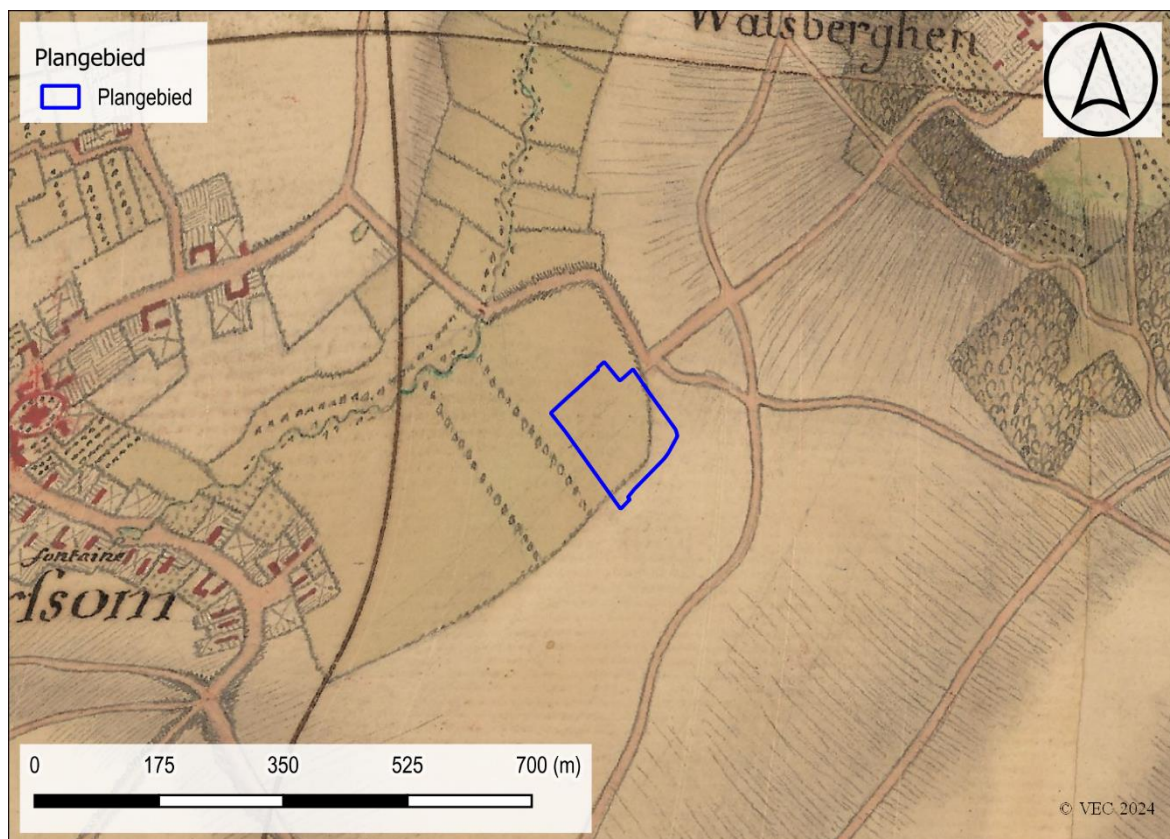
Historische kaarten

Uit de laatste eeuwen zijn voor grote delen van Vlaanderen kaartverzamelingen beschikbaar die in meer of mindere mate van detail een beeld geven van de historische ontwikkelingen

⁴ <https://www.linter.be/algemeen/geschiedenis>, geraadpleegd op 12-09-2024

in en rond het plangebied. Veel van deze verzamelingen zijn digitaal ontsloten en vormen als zodanig een archief van het Vlaamse landschap uit een periode waarin dit het meest aan menselijke invloeden onderhevig raakt. De oudste van deze kaarten dateert uit het midden van de 18de eeuw, de jongste betreffen satellietbeelden uit de laatste jaren. Aan de hand van deze kaarten zal de ontwikkeling van (de omgeving van) het plangebied in de Nieuwe en Nieuwste tijd geschetst worden.

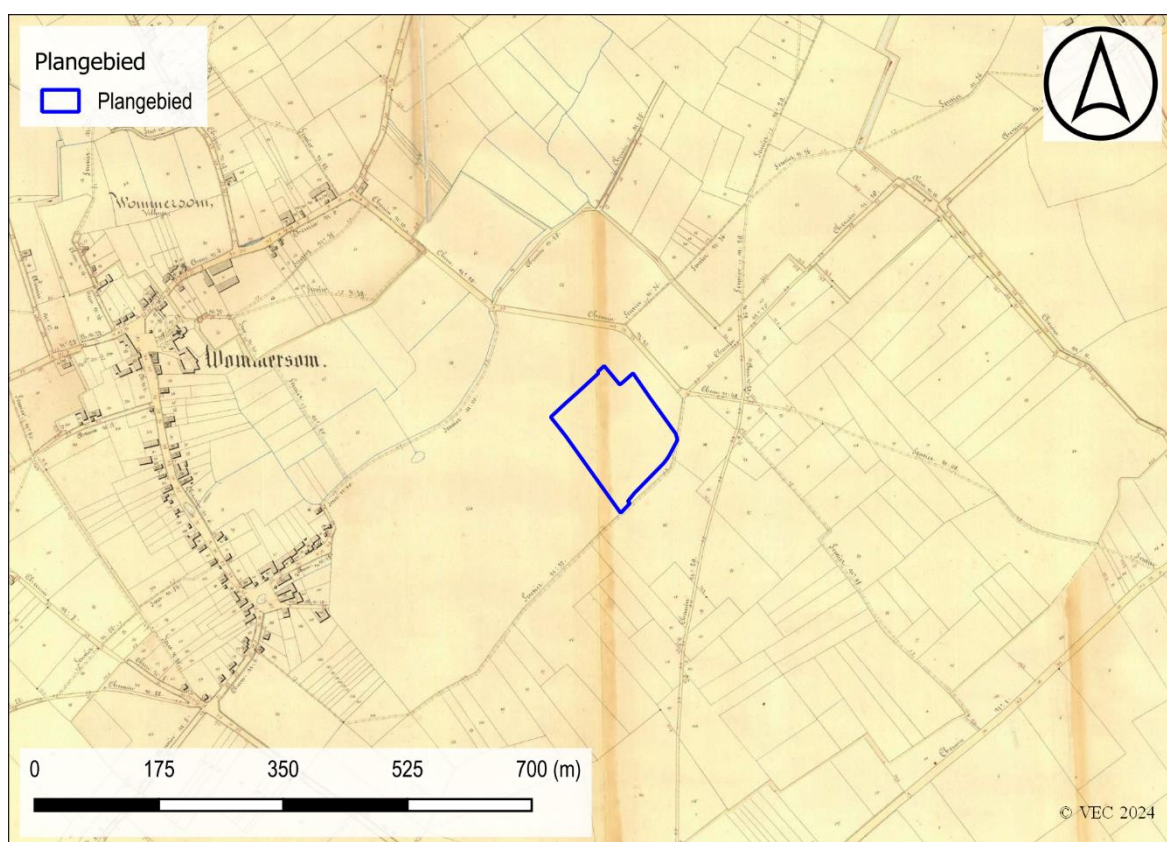
Op de Villaretkaart (tussen 1745 en 1748) en de Ferrariskaart (tussen 1771 en 1778) is zichtbaar dat het plangebied in gebruik is als (nat) weiland, langsheen de zuidoostelijke rand komt akkerland voor. De ligging van de weg ten noordoosten van het plangebied, lijkt al grotendeels overeen te komen met de ligging van de huidige Broekstraat en Achter Het Broekweg. De dichtstbijzijnde bewoning bevindt zich in de dorpskern van Wommersom. Het plangebied zelf is niet bebouwd. Verder wordt het toponiem 'Wommersom' vermeld op de kaart. Op de Atlas der Buurtwegen (1840) en de Popp-kaart (tussen 1842 en 1879) is zichtbaar dat het plangebied ten noorden van de Achter Het Broekweg ligt. Op de Vandermaelenkaart (tussen 1846 en 1854) loopt deze weg nog door het plangebied, dit is waarschijnlijk te wijten aan een minder accurate projectie. Op de laatste twee kaarten wordt het plangebied wel benoemd als 'het broek'. Hieruit kan afgeleid worden dat het om een erg nat gebied gaat. Op de Vandermaelenkaart kan ook afgeleid worden dat het plangebied aan de voet van een helling ligt.

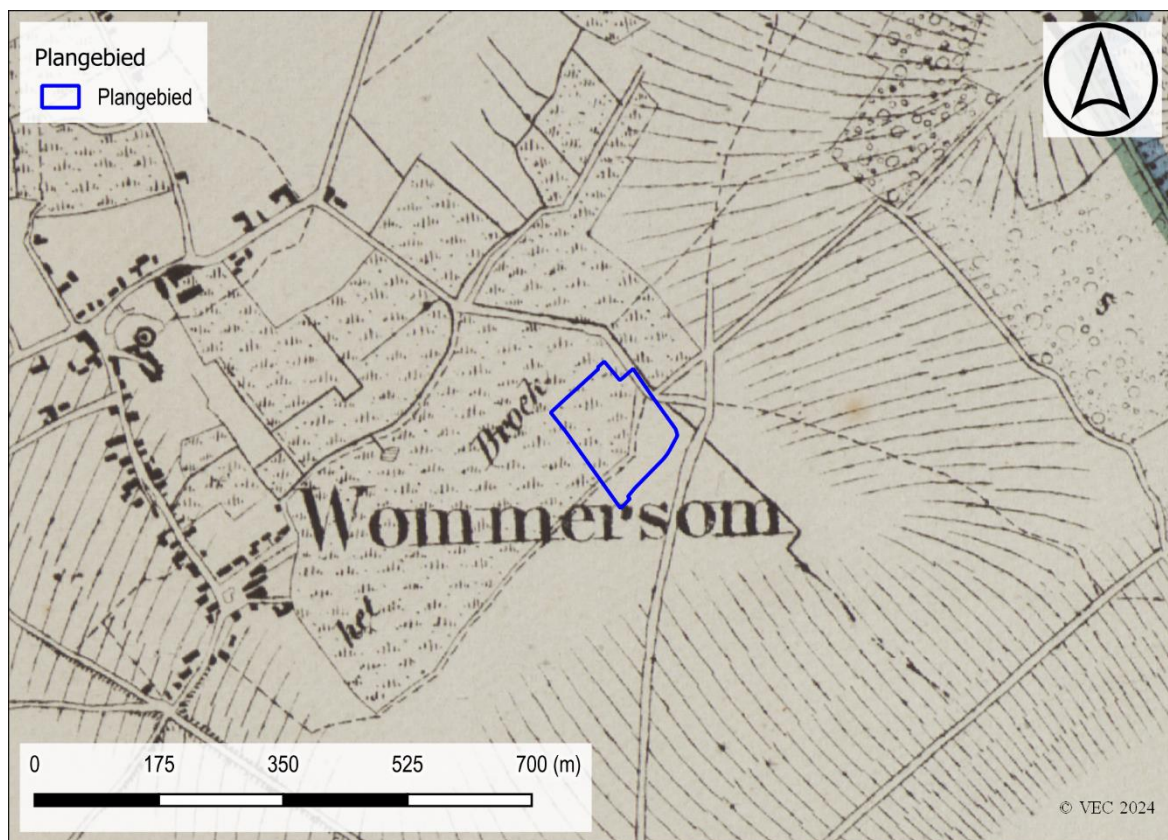
Figuur 23: Situering projectgebied t.a.v. Villaretkaart d.d. 1745-1748 (© geopunt)

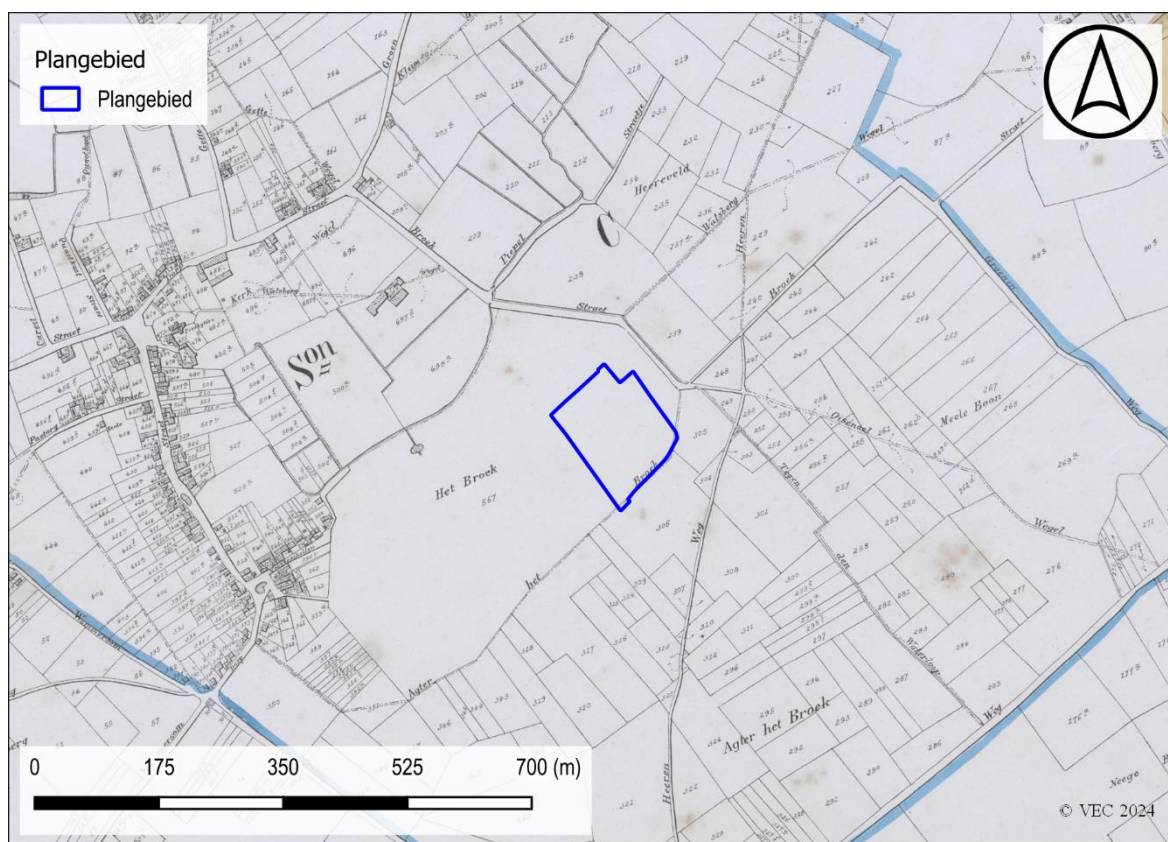
Figuur 24: Situering projectgebied t.a.v. Ferrariskaart d.d. 1771-1778 (© geopunt)

Figuur 25: Situering projectgebied t.a.v. Atlas der Buurtwegen d.d. 1840 (© geopunt)

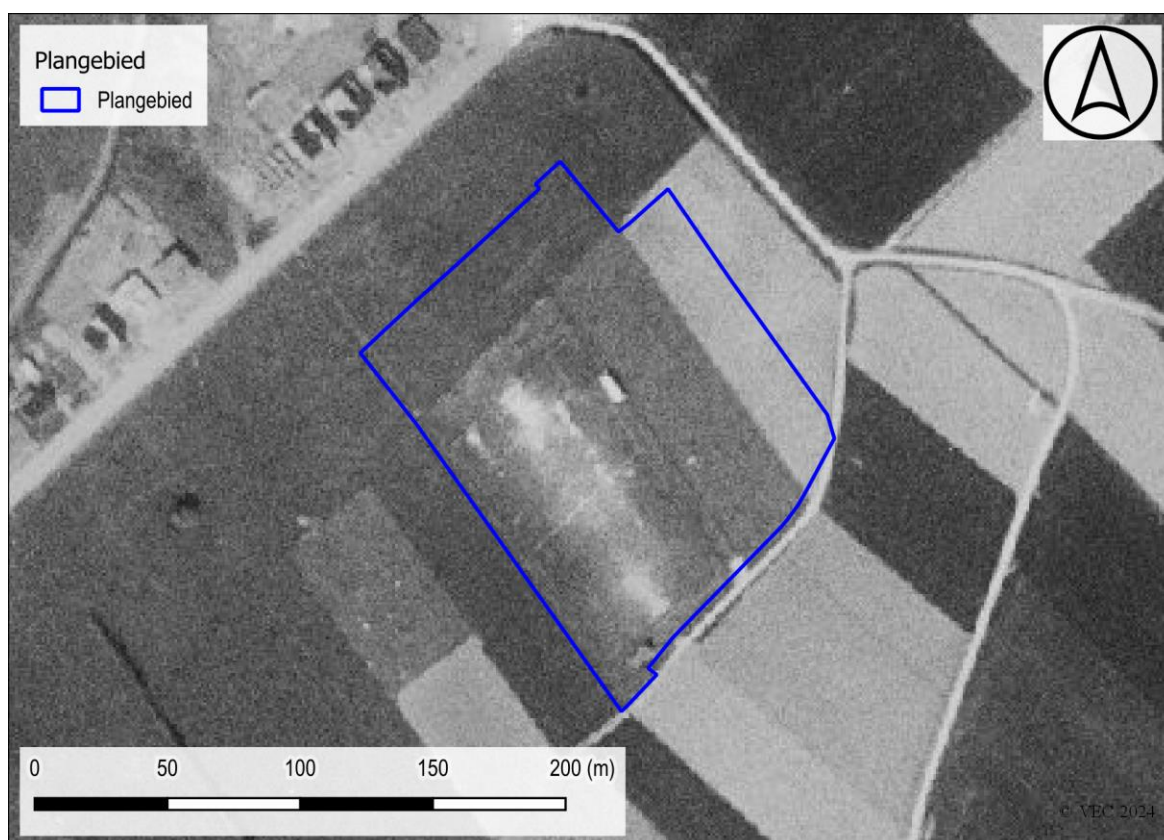

Figuur 26: Situering projectgebied t.a.v. Vandermaelenkaart d.d. 1846-1854 (© geopunt)

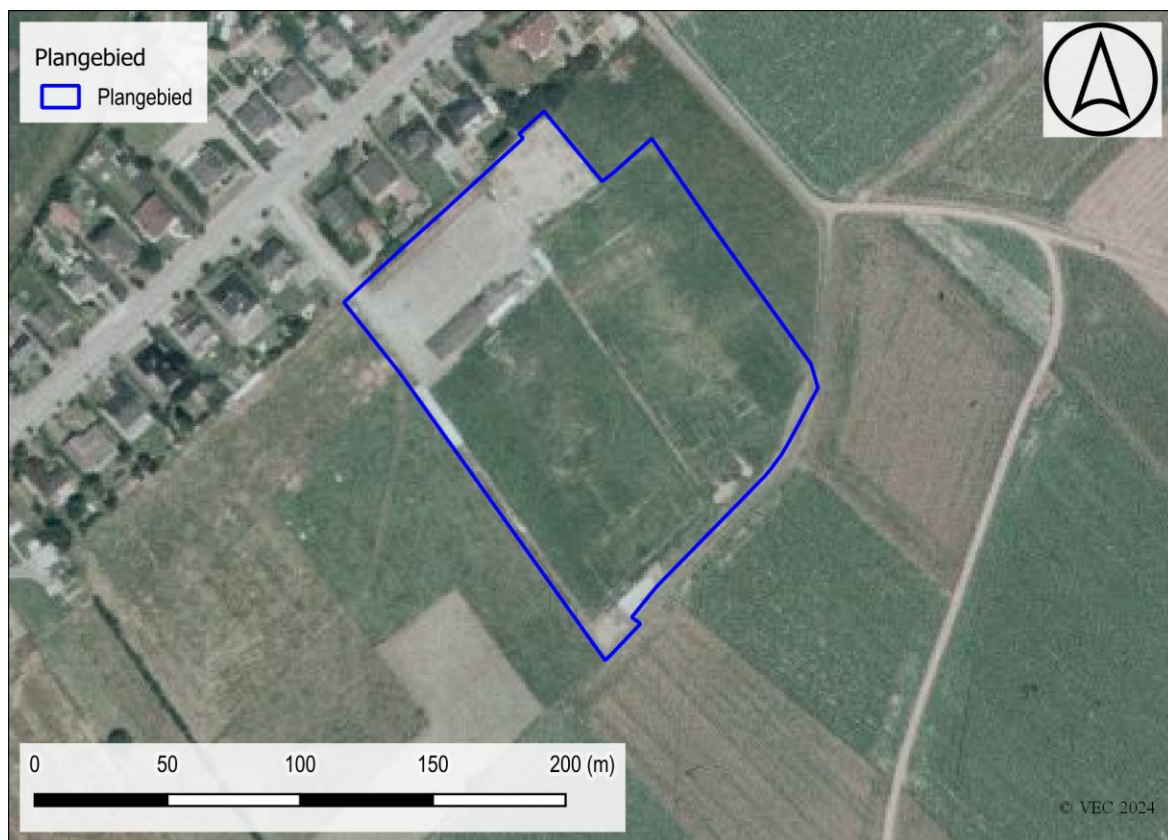

Figuur 27: Situering projectgebied t.a.v. Poppkaart d.d. 1842-1879 (© geopunt)

Op de luchtfoto uit 1971 is te zien dat het plangebied deels in gebruik is als akker- en/of weiland, in het zuidelijke deel van het plangebied is reeds de omlijning van een voetbalveld zichtbaar. Ten noordwesten van het gebied is bebouwing zichtbaar aan de Klein Broekstraat. Deze bebouwing breidt uit op de latere luchtfoto's uit 1979-1990. Binnen het plangebied zien we vanaf deze luchtfoto's verharding en een rechthoekig gebouw verschijnen in het noordwesten. De daarvoor aanwezige akkers zijn nu ook omgevormd tot voetbalveld. De situatie binnen het plangebied blijft nadien nagenoeg hetzelfde. Langsheen de velden worden in de loop der jaren nog enkele schuilhokjes geplaatst en de bebouwing wordt minimaal uitgebreid.

Figuur 28: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1971 (© geopunt)

Figuur 29: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1979-1990 (© geopunt)

Figuur 30: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2000-2003 (© geopunt)

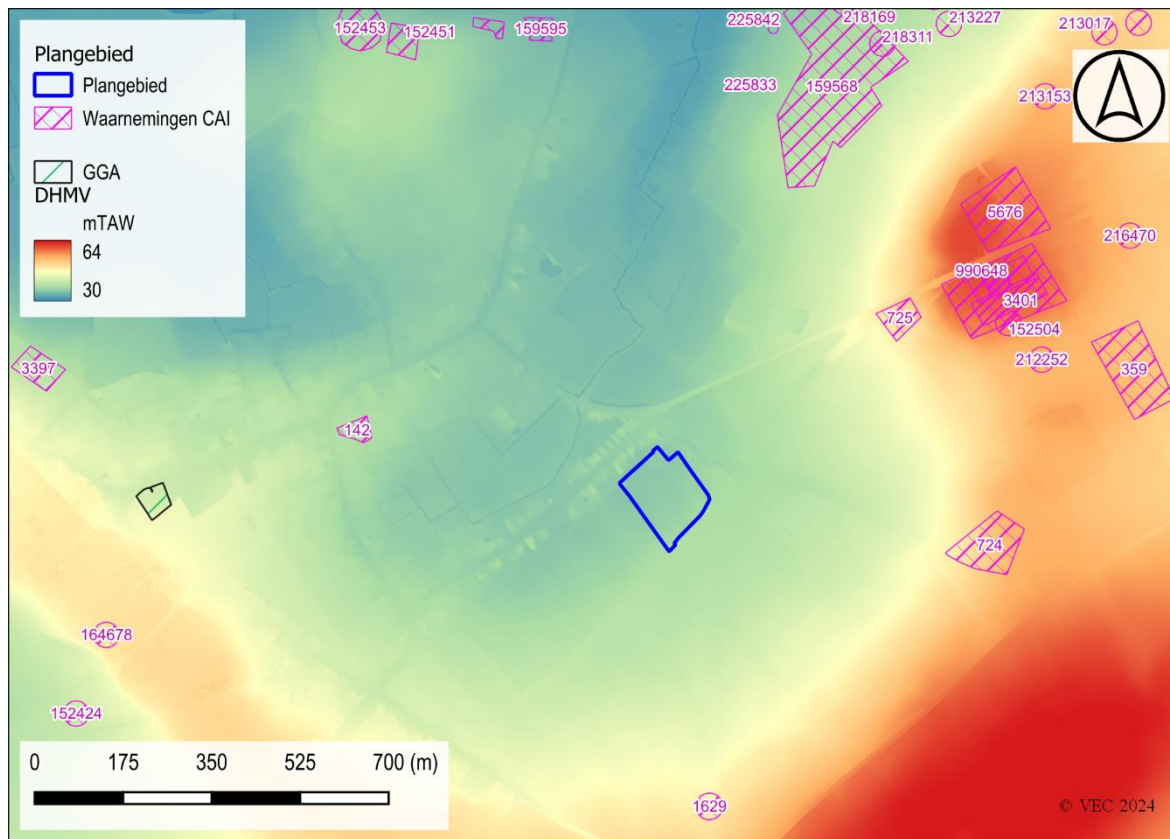

Figuur 31: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2013-2015 (© geopunt)

1.2.3 Archeologisch kader

CAI meldingen

Voor het onderzoeksgebied zijn in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed de volgende archeologische waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (Figuur 27):

Figuur 32: Situering projectgebied op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (©Geopunt).

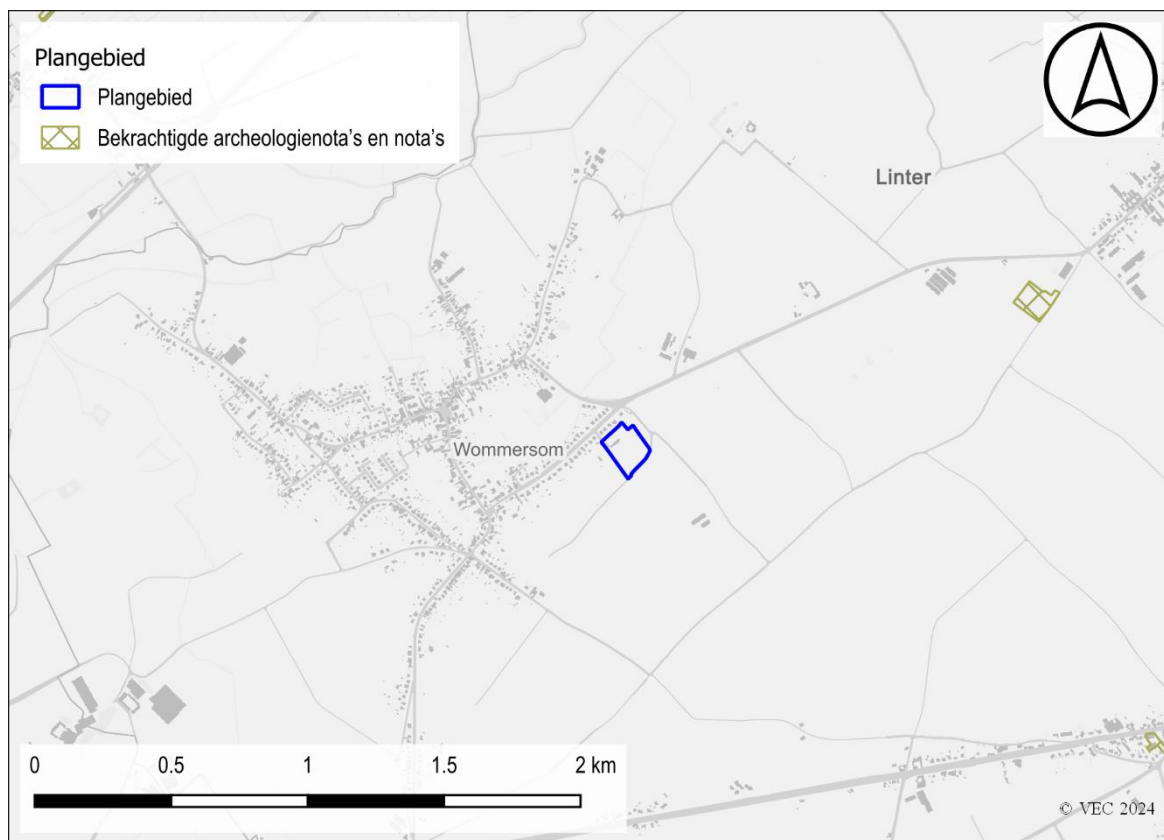
In de ruime omgeving van het plangebied wordt 27 meldingen in de CAI aangeduid. Een groot deel daarvan zijn metaaldetectie vondsten waarvoor meldingen gedaan werden. De datering varieert van de steentijd tot en met de nieuwe tijd.

Daarnaast zijn ook een aantal sporen geregistreerd aan de hand van luchtfoto's. Enkel hiervan worden toegekend aan de romeinse periodes.

Verder hebben er enkele noemenswaardige Archeologische onderzoeken plaatsgevonden in de nabijheid van het plangebied. De eerste zijnde een evaluerend terreinonderzoek rond de kerk van Wommersom in 2003 zo'n 500 m ten westen van het plangebied. Hierbij werden tot 25 schedels aangetroffen daterend uit de volle en late middeleeuwen. In 1925 werd er een opgraving uitgevoerd op 700m ten noordoosten van het plangebied. In 1989 werd op dezelfde plaats een vooronderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. Bij deze onderzoeken is heel wat romeins puin aangetroffen. Tenslotte werd er in 1902 op ongeveer één km ten westen van het plangebied een terreinonderzoek uitgevoerd. Er werd toen een cirkelvormige kuil aangetroffen met diverse materialen: aardewerk, ijzer, houtskool, zandsteen en fragmenten romeinse dakpan. Deze kuil werd gedateerd in de vroege ijzertijd.

CAI nummer	Datering	Omschrijving
142	Volle en late middeleeuwen	Evaluerend terreinonderzoek (2003), knekelkuil behorend tot het kerkhof van de vroegere kerk, 25 menselijke schedels.
359	Onbepaald	Luchtfotografie: kleine vierkante structuren (mogelijk Romeins)
724	Onbepaald	Luchtfotografie: geen info
725	Onbepaald	Luchtfotografie: geen info
1629	Laatpaleolithicum	Veldkartering (1981), hartvormige vuistbijl
3397	Vroege ijzertijd	Terreinonderzoek (1902), cirkelvormige kuil gevuld met: zwarte klei, houtskool, zandsteen, ijzersporen, scherven ruw aardewerk en fragment Romeinse dakpan.
3401	Romeinse tijd	Archeologische opgraving (1925) en archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem (1989), tegulaefragmenten en Romeins puin
5676	Late middeleeuwen	Toevalsvondst (1910), bouw materiaal
152424	Steentijd, metaaltijden en middeleeuwen	Vondstmeldingen (2011), handgevoormd en gedraaid aardewerk, ijzerslakken en silexafslagen
152451	Onbepaald	Luchtfotografie: geen info
152453	Onbepaald	Luchtfotografie: geen info
152504	Romeinse tijd	Vondstmelding, dakpannen
159568	Romeinse tijd	Luchtfotografie, grachten van mogelijke kampplaats
159595	Onbepaald	Luchtfotografie: geen info
164678	Midden-Romeinse tijd	Metaaldetectie (2013), Munt: Trajanus, sestertius 98-117 n. Chr.
212252	Late middeleeuwen	Metaaldetectie (2016), Zilver penning
213017	Late bronstijd	Metaaldetectie (2017), fragmenten bronzen kokerbijl
213153	Romeinse tijd en nieuwe tijd	Metaaldetectie (2017), Munten, gespen, knopen en musketkogels
213154	20 ^{ste} eeuw	Metaaldetectie (2017), Duitse munt
213227	Romeinse tijd	Metaaldetectie (2017): geen info
215470	Onbepaald	Metaaldetectie, koper munt
216470	Romeinse tijd	Metaaldetectie (2017), denarius met Julius Caesar 42 v. Chr.
218311	Nieuwe tijd	Metaaldetectie (2018), gespen, musketkogels, knopen, hangertje en munten
225833	Metaaltijden en nieuwe tijd	Metaaldetectie (2019), Keltische munt en 2 nieuwe tijd munten
225842	Nieuwe tijd	Metaaldetectie (2019), rekenpenning en tinnen soldaatje
985517	Mesolithicum, Romeinse tijd, middeleeuwen en nieuwe tijd	Metaaldetectie (2021), Wommersomkwartsiet afslag en kling; Romeinse fibula, aardewerk, tegulae en munt; middeleeuwse munt en aardewerk; nieuwtijd aardewerk en metaalvondsten
990648	Romeinse tijd en nieuwe tijd	Metaaldetectie (2023), nieuwe tijd kanonskogel; Romeins bouw materiaal, aardewerk, bronzen munt en diverse metaal fragmenten

Archeologienota's en nota's

Figuur 33: Situering projectgebied op het GRB-basisbestand met aanduiding van de (archeologie)nota's (©Geopunt).

Er werden weinig nota's en archeologienota's opgesteld in de omgeving van het plangebied. Op ongeveer 1500m ten noordoosten van het plangebied werd een Nota opgesteld. Het vooronderzoek met ingreep in de bodem werd in deze nota gerapporteerd. Bij het proefsleuvenonderzoek werden enkele kuilen aangetroffen dewelke geen verband hielden met elkaar en erg lage vondstconcentraties kenden. Het meeste aardewerk was sterk verweerd en slechts enkele scherven konden worden gedetermineerd als late ijzertijd of romeins, één enkele mogelijks middeleeuws. Daarnaast werd ook één kling gevonden uit Haspengouwse vuursteen uit het vroeg neolithicum.

Voor de enige archeologienota werd verder vooronderzoek in uitgesteld traject geadviseerd.

1.3 SYNTHESE FASE BUREAUONDERZOEK

1.3.1 Interpretatie en datering

Het bureauonderzoek werd uitgevoerd naar aanleiding van de geplande erosiebestrijdingswerken. Hiervoor zal een erosiepoel met aarden wal gecreëerd worden.

In onderstaande tabel worden de verschillende ingrepen weergegeven:

	Oppervlakte	Diepte
Aarden dam	2255 m ²	Maximum 0,3 m -mv

Overstort & knijp	38 m ²	Maximum 0,5 m -mv
Vee drinkplaats	440 m ²	Maximum 1m -mv
Grachten en slibvang	310 m ²	Maximum 0,4 m -mv

Het plangebied is in de zandleemstreek gelegen, op de overgang van de Getevallei naar hoger gelegen gebieden in het zuiden. Binnen het plangebied kunnen eolische afzettingen uit het Weichseliaan, maar ook hellingsafzettingen, verwacht worden op de Tertiaire Formatie van Hannut. Volgens de bodemkaart komt binnen het plangebied een matig droge tot zeer natte leembodem voor. In het noorden van het plangebied kan een B horizont verwacht worden, in het zuiden kan er mogelijk een B horizont aangetroffen worden. De regio is echter sterk erosiegevoelig. Mogelijk werd het bodemprofiel dus al aangetast door erosie.

Op basis van de aardwetenschappelijke gegevens kunnen binnen het plangebied resten vanaf het Midden-Paleolithicum voorkomen. De archeologische resten uit het Paleolithicum en het Mesolithicum manifesteren zich als een spreiding van vondsten zonder sporenniveau. Resten uit het Laat-Paleolithicum en het Mesolithicum bevinden zich aan of direct onder het oorspronkelijke maaiveld en manifesteren zich in de vorm van lithische artefact- en houtskoolconcentraties, terwijl eventuele resten uit het Midden-Paleolithicum tot in de top het Tertiair kunnen voorkomen. Eventuele sporensites vanaf het Neolithicum zullen het beste zichtbaar zijn vanaf de basis van het maaiveld of vanaf de B horizont.

Het plangebied situeert zich aan de voet van de overgang van een beekvallei naar hoger gelegen gebieden. Langs het zuiden-zuidoosten van het plangebied stroomt een gracht. Deze is niet zichtbaar op de historische kaarten, zodat het mogelijk eerder om een recent uitgegraven gracht gaat. Deze gracht mondt uit in de st-Kwintensbeek, die op ongeveer 180m ten noorden van het plangebied stroomt. De Grote Gete stroomt nog verder naar het noorden, op ongeveer 1200m van het plangebied. Het plangebied lijkt dus gunstig gelegen te zijn voor de verwachting aan eventuele sporensites vanaf het Neolithicum.

Er zijn momenteel maar drie melding bekend van een vondst uit de steentijd in de omgeving van het plangebied. Het gaat om een hartvormige vuistbijl uit het laat paleolithicum (500m ten zuiden), Wommersomkwartsiet afslagen en kling uit het Mesolithicum (670m ten noordoosten). Verder werd, op ongeveer 1200m ten westen van het plangebied, een fragment handgevormd aardewerk uit de metaaltijd aangetroffen, naast verschillende niet nader omschreven silex afslagen. Op ongeveer 1150m ten noordwesten van het plangebied werden fragmenten van een bronzen kokerbijl teruggevonden. 700m naar het noorden werd ook één Keltische munten aangetroffen. 800m naar het noordoosten werden ook verschillende Romeinse munten en puinafval teruggevonden. Deze meldingen wijzen erop dat in de (ruime) omgeving van het plangebied activiteiten hebben plaatsgevonden tijdens deze periodes, al lijken deze meldingen zich wel in de iets hoger gelegen gebieden te situeren. De meeste meldingen komen voort uit metaaldetectie vondsten. De overige meldingen gaan over structuren en sporen uit de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd, op enkele niet dateerbare structuren na. Zoals een evaluerend terreinonderzoek rond de kerk van Wommersom, waar delen van het middeleeuws kerkhof zijn aangetroffen.

Op basis van al deze gegevens wordt de verwachting aan eventuele archeologische resten uit het Laat-Paleolithicum en Mesolithicum eerder laag ingeschat. Vervolgens wordt de verwachting aan eventuele archeologische sporen en resten vanaf het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen middelhoog ingeschat. De verwachting aan eventuele sporen en resten uit de Nieuwe Tijd wordt heel gering ingeschat, aangezien de historische kaarten geen bebouwing weergeven binnen het plangebied.

Hoewel er op het einde van de 20ste eeuw twee voetbalvelden en een bijhorend gebouw werden aangelegd kan er moeilijk vanuit gegaan worden dat het terrein reeds volledig verstoord werd. Dit kan bijgevolg de aanwezigheid van nog in situ archeologische sporen en resten niet uitsluiten.

1.3.2 Verwachting en conclusies

De voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvragen kunnen als volgt worden beantwoord:

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?*

Gezien het weinige archeologisch onderzoek in de nabijheid van het plangebied zijn er nog maar erg weinig archeologische sites aangetroffen. Toch kan op basis van de vele vondstmeldingen in de omgeving en de landschappelijke ligging, op een rug tussen twee beekvalleien, een potentieel op het aantreffen van prehistorische artefactenconcentraties en sporensites vanaf het Neolithicum vooropgesteld worden

- *Worden mogelijk archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden?*

Eventuele archeologische sporen en resten worden bedreigd ter hoogte van de geplande aarden dam, de begeleidende grachten en de nieuw aan te leggen vee drinkplaats.

Ter hoogte van de nieuwe grachten wordt verwacht dat verder archeologisch onderzoek amper tot geen kenniswinst zal opleveren. Het gaat namelijk om twee lange smalle zones (2m breed), zodat hoogstens een versnipperde kenniswinst verkregen kan worden. Hierdoor wordt verder onderzoek in deze zones kosten baten technisch niet interessant geacht.

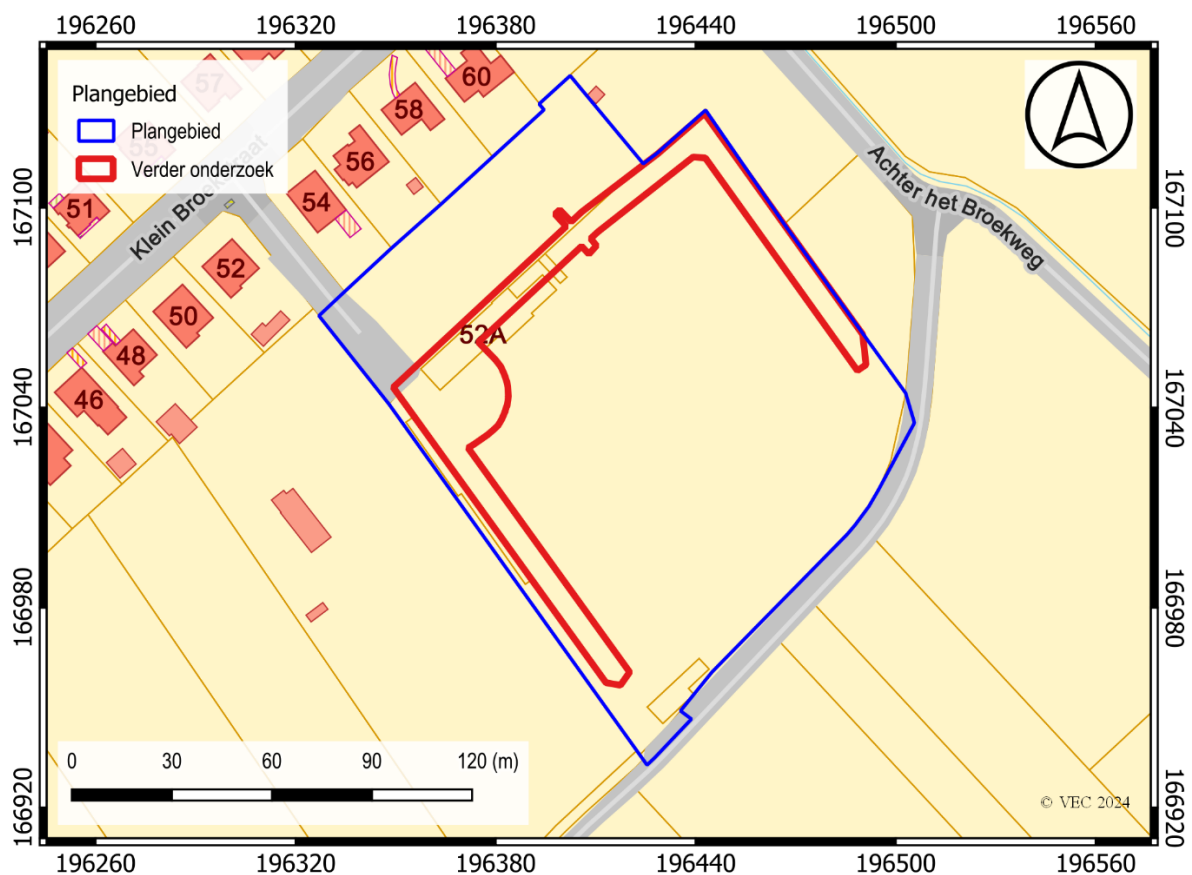
Ter hoogte van de aarden dam (2255 m²) en de zone voor de nieuwe vee drinkplaats (440 m²) kan wel kenniswinst bekomen worden.

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

De geplande werken kunnen een impact hebben op het kennispotentieel van eventuele archeologische waarden binnen het plangebied. De aan- of afwezigheid van een archeologisch vindplaats, de karakteristieken en de bewaringstoestand van een eventuele site en welke waarde ze heeft, zijn echter nog onvoldoende

vastgesteld. Daarom is verder vooronderzoek nodig waar de aarden dam zal komen en de vee drinkplaats (ca. 2695 m²).

De eerstvolgende stap in het vervolgonderzoek is landschappelijk booronderzoek. Met een landschappelijk bodemonderzoek kan meer inzicht verkregen worden in de bodemopbouw en de ontwikkeling van het hoogteprofiel van het plangebied. Ook kan de intactheid van de bodem beter bepaald worden. Hiermee kan getoetst worden of de verwachting op artefactensites uit de Steentijd enerzijds en sporensites uit het Neolithicum – Middeleeuwen/ Nieuwe tijd anderzijds gehandhaafd kan blijven. Bij handhaving van de verwachting op vondstensites uit de Steentijden dient het landschappelijk booronderzoek opgevolgd te worden door verkennend/waarderend archeologisch booronderzoek (met proefputten) en bij handhaving van de verwachting op sporensites door proefsleuvenonderzoek.

Figuur 34: Aanduiding van het onderzoeksgebied voor verder vooronderzoek in de vorm van Landschappelijk booronderzoek.

BIBLIOGRAFIE

LITERATUUR

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Laga, P.; Louwye, S. & Geets, S. (red.) 2001. Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium), Geologica Belgica 4(1-2), p. 135-152.

KAARTMATERIAAL

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, Graaf de Ferraris [1771-1778]

Atlas der Buurtwegen d.d. 1842

Topografische kaart van Vandermaelen d.d. 1846 – 1854

Popp-kaart d.d. 1842-1879

DIGITALE BRONNEN

www.geopunt.be

<https://dov.vlaanderen.be>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

<https://cartesius.be>

<https://loket.onroenderfgoed.be>

BIJLAGE

FIGURENLIJST

Figuur 1: Situering ruime omgeving projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt).....	4
Figuur 2: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt).....	4
Figuur 3: Situering plangebied t.a.v. meest recente orthofotomozaïek (©Geopunt)	6
Figuur 4: Foto met zicht op de bestaande gracht ten zuidoosten van het plangebied. (vanuit oosten; uit persoonlijke communicatie met opdrachtgever – email van 30/07/2024).....	7
Figuur 6: Foto met zicht op de bestaande gracht in het oostelijk deel van het plangebied. (vanuit zuiden; uit persoonlijke communicatie met opdrachtgever – email van 30/07/2024) ..	7
Figuur 7: Foto met zicht op meest zuidelijke deel plangebied waar de slibvang en wandelbrug dient te komen. (vanuit zuiden; uit persoonlijke communicatie met opdrachtgever – email van 30/07/2024)	8
Figuur 8: Foto met zicht op de gracht aan oostelijke zijde van het plangebied. (vanuit noorden; uit persoonlijke communicatie met opdrachtgever – email van 30/07/2024)	8
Figuur 9: Foto met zicht op verharde parkeergelegenheid in het noorden van het plangebied. (vanuit noorden; uit persoonlijke communicatie met opdrachtgever – email van 30/07/2024)	9
Figuur 10: Geplande werken: bufferende aarden dam (groen), afbakening erosiepoel (blauwe lijn), geleidende grachten (blauw), slibvang & vee drinkplaats (blauw). (plan ontvangen van de opdrachtgever, e-mail van 30/07/2024)	10
Figuur 11: Doorsnede van aarden dam. ((plan ontvangen van de opdrachtgever, e-mail van 30/07/2024)	11
Figuur 12: Doorsnede van de knijp en overstort. (plan ontvangen van de opdrachtgever, e-mail van 30/07/2024)	11
Figuur 13: Lengtedoorsnede van knijp en overstort. (plan ontvangen van de opdrachtgever, e-mail 30/07/2024)	12
Figuur 14: Detail van veedrinkplaats in het oosten van het plangebied. (plan ontvangen van de opdrachtgever, e-mail 30/07/2024)	13
Figuur 15: Detail geleidende gracht in het zuidoosten van het plangebied. (plan ontvangen van de opdrachtgever 30/07/2024)	14
Figuur 14: Situering projectgebied t.a.v. de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	15
Figuur 12: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)	16
Figuur 13: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)	16
Figuur 14: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)	17
Figuur 15: Situering projectgebied t.a.v. Tertiair geologische kaart (© geopunt)	19
Figuur 16: Situering projectgebied t.a.v. Quartair geologische kaart (© geopunt)	19
Figuur 17: Situering projectgebied t.a.v. algemene bodemkaart van België (© geopunt)	20
Figuur 18: Situering projectgebied t.a.v. Villaretkaart d.d. 1745-1748 (© geopunt)	21
Figuur 19: Situering projectgebied t.a.v. Ferrariskaart d.d. 1771-1778 (© geopunt)	22
Figuur 20: Situering projectgebied t.a.v. Atlas der Buurtwegen d.d. 1840 (© geopunt)	22
Figuur 21: Situering projectgebied t.a.v. Vandermaelenkaart d.d. 1846-1854 (© geopunt) ...	23
Figuur 22: Situering projectgebied t.a.v. Poppkaart d.d. 1842-1879 (© geopunt)	23
Figuur 23: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1971 (© geopunt)	24

Figuur 24: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1979-1990 (© geopunt).....	25
Figuur 25: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2000-2003 (© geopunt).....	25
Figuur 26: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2013-2015 (© geopunt).....	26
Figuur 27: Situering projectgebied op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (©Geopunt).	27
Figuur 28: Situering projectgebied op het GRB-basisbestand met aanduiding van de (archeologie)nota's (©Geopunt).	29
Figuur 29: Aanduiding van het onderzoeksgebied voor verder vooronderzoek in de vorm van Landschappelijk booronderzoek.	32

CHRONOLOGISCH KADER

